

POSTANOWIENIE

29 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

Prezes SN Joanna Misztal-Konecka

na posiedzeniu niejawnym 29 września 2023 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku J.P.

z udziałem K.K. oraz Prokuratora Okręgowego w Krośnie
o uchylenie ubezwłasnowolnienia częściowego,
na skutek skargi kasacyjnej J.P.
od postanowienia Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie
z 14 grudnia 2022 r., I ACa 338/22,

1. **odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
 2. **zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie na rzecz adwokata A.M. kwotę 360 (trzysta sześćdziesiąt) złotych zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej wnioskodawcy z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**
- (R.N.)

UZASADNIENIE

1. Postanowieniem z 14 grudnia 2022 r. Sąd Apelacyjny w Rzeszowie oddalił apelację od postanowienia Sądu Okręgowego w Krośnie z 21 marca 2022 r., wniesioną przez K.K. w sprawie o uchylenie ubezwłasnowolnienia częściowego orzeczonego wobec J.P.

2. Od powyższego postanowienia skargę kasacyjną wywiódł wnioskodawca, wskazując na naruszenie art. 382 k.p.c. oraz art. 391 § 1 w zw. z art. 227 w zw.

z art. 278 § 1 w zw. z art. 286 k.p.c., art. 559 § 1 w zw. z art. 232 zd. 2 w zw. z art. 286 k.p.c., art. 559 § 1 k.p.c., art. 382 w zw. z art. 387 § 2¹ pkt 1 i 2 zw. z art. 13 § 2 k.p.c., art. 391 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 232 zd. 2 i art. 286 k.p.c., art. 327¹ § 1 k.p.c., art. 16 § 1 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

3. Skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie służy zaś merytorycznej ocenie skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o których mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Dla spełnienia wymagania z art. 398⁴ § 2 k.p.c. konieczne jest zawarcie w skardze kasacyjnej odrębnego wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, zawierającego profesjonalny wywód prawny nawiązujący do wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. przesłanek przedsądu ze wskazaniem, które z nich występują w sprawie i z uzasadnieniem stanowiska skarżącego (postanowienie SN z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06). Ze względu na odmienny cel instytucji przedsądu i jej odrębne oraz kwalifikowane przesłanki, wskazanie i uzasadnienie okoliczności decydujących o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie może polegać na odwołaniu się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. W prawidłowo sporządzonej skardze kasacyjnej oba powyższe elementy muszą pojawić się oddzielnie i autonomicznie. Sąd Najwyższy nie jest bowiem trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę kasacyjną, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia, wnoszonym i rozpoznawanym nie tylko w interesie skarżącego, ale przede wszystkim w interesie publicznym.

5. Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, powołując się na występowanie w sprawie przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Podał, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, a zaskarżone postanowienie zapadło z oczywistym, rażącym naruszeniem art. 382 k.p.c., art. 391 § 1 w zw. z art. 227 w zw. z art. 278 § 1 w zw. z art. 286 k.p.c., art. 559 § 1 w zw. z art. 232 zd. 2 w zw. z art. 286 k.p.c., art. 559 § 1 k.p.c., art. 382 w zw. z art. 387 § 2¹ pkt 1 i 2 zw. z art. 13 § 2 k.p.c., art. 391 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 232 zd. 2 i art. 286 k.p.c., art. 327¹ § 1 k.p.c. oraz art. 16 § 1 k.c.

6. Odnosząc się do powołanej przez skarżącego przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, wskazać trzeba, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że uzasadnienie oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, jako przesłanki przyjęcia jej do rozpoznania, wymaga powołania się na kwalifikowaną postać naruszenia zaskarżonym orzeczeniem przepisów prawa materialnego lub procesowego oraz przeprowadzenia wywodu zmierzającego do jego wykazania. Oczywistość naruszenia ma miejsce wówczas, gdy jest ono widoczne *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez

potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia. O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje przy tym samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której spowodowało ono wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (zob. orzecznictwo przytoczone w motywach postanowienia SN z 6 listopada 2012 r., III SK 16/12).

Skarżący nie przedstawił argumentacji pozwalającej na przyjęcie, że skarga kasacyjna jest oczywiście zasadna w powyższym rozumieniu.

Zgodnie z art. 559 § 1 k.p.c. sąd uchyli ubezwłasnowolnienie, gdy ustaną przyczyny, dla których je orzeczono; uchylenie może nastąpić także z urzędu. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono już, że ustalenie treści normy wynikającej z art. 559 § 1 *in principio* k.p.c. nie powinno poprzestawać na wynikach wykładni językowej, lecz powinno opierać się także na rezultatach systemowej i funkcjonalnej interpretacji przepisu. Uwzględnienie wszystkich tych aspektów wykładni prowadzi natomiast do wniosku, że w sprawie o uchylenie ubezwłasnowolnienia częściowego właściwy model oceny powinien polegać na sprawdzeniu, czy wnioskodawca nadal potrzebuje pomocy do prowadzenia swoich spraw - czyli czy na datę rozstrzygania sprawy o uchylenie ubezwłasnowolnienia pozostają aktualne, czy też, przeciwnie, ustały określone w art. 16 k.c. przyczyny uzasadniające ubezwłasnowolnienie częściowe (postanowienie SN z 7 lipca 2021 r., III CSKP 47/21).

W niniejszej sprawie Sąd drugiej instancji odniósł się do powyższych wymogów i wskazał, że przyjmuje za własne ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy, zgodnie z art. 382 k.p.c. i w oparciu o dowody przeprowadzone w postępowaniu przed tym Sądem, ocenione zgodnie z regułami wynikającymi z art. 233 w zw. z 278 k.p.c. Podał, że z ustaleń tych trafnie wyprowadzono wnioski, że wnioskodawca wobec stwierdzonej u niego choroby psychicznej w dalszym ciągu potrzebuje pomocy w prowadzeniu swych spraw, wymaga pomocy

w sprawach życia codziennego związanej z potrzebą zachowania bezpieczeństwa dla siebie i osób żyjących w jego otoczeniu oraz wymaga zapewnienia mu leczenia, wobec zaprzeczania przez wnioskodawcę istnienia u niego choroby psychicznej i jego negatywnego nastawienia do leczenia. Zasadniczym dowodem dla wykazania tych okoliczności stała się trafna opinia biegłych z zakresu psychiatrii i psychologii, która w sposób jasny oraz przekonujący dostarczyła wiedzy o głębokich zaburzeniach psychicznych wnioskodawcy, odnosząc się zarówno do oceny stanu jego zdrowia, jak i oceny zakresu jego zdolności do samodzielnego kierowania postępowaniem i prowadzenia swoich spraw.

Argumentacja podana w skardze kasacyjnej w ramach wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania wraz z jego uzasadnieniem zmierza w istocie do podważenia powyższego rozumowania i przedstawienia własnej oceny rozstrzygnięcia, opartej na odmiennych niż poczynione przez Sądy *meriti* ustaleniach faktycznych. Skarżący koncentruje się na próbie wykazania, że Sąd Apelacyjny powinien dokonać własnych ustaleń faktycznych w sprawie, a nie jedynie poprzestać na przyjęciu jako własnych ustaleń dokonanych przez Sąd pierwszej instancji oraz wskazaniu, że nie zostały rozpoznane wszystkie zarzuty zawarte w apelacji.

Należy w związku z tym wskazać, że w procesie cywilnym obowiązuje system tzw. apelacji pełnej, w którym postępowanie apelacyjne jest dalszym stadium postępowania przed sądem pierwszej instancji, a sąd apelacyjny ma prawo i obowiązek ponownego badania sprawy, przeprowadzania w niezbędnym zakresie postępowania dowodowego oraz orzekania na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji i w postępowaniu apelacyjnym. Postępowanie apelacyjne jest zatem kontynuacją postępowania merytorycznego, stąd też sąd drugiej instancji nie jest zobowiązany do czynienia wszelkich ustaleń w sprawie niejako od podstaw. Co więcej, sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji, a nie apelację. Użyte w art. 378 § 1 k.p.c. sformułowanie, że sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę „w granicach apelacji”, oznacza w szczególności, iż sąd odwoławczy dokonuje własnych ustaleń faktycznych, prowadząc lub ponawiając dowody albo poprzestając na materiale zebranym w pierwszej instancji (art. 381 i art. 382 k.p.c.) i kontroluje prawidłowość postępowania przed sądem pierwszej instancji.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono również, że nie jest bezwzględnym warunkiem prawidłowego rozpoznania sprawy przez sąd drugiej instancji odniesienie się odrębnie do każdego z zarzutów podniesionych w apelacji. Z ustanowionego w art. 378 § 1 k.p.c. obowiązku rozpoznania sprawy w granicach apelacji nie wynika bowiem konieczność osobnego omówienia przez sąd w uzasadnieniu wyroku lub postanowienia każdego argumentu apelacji. Za wystarczające należy uznać odniesienie się do sformułowanych w apelacji zarzutów i wniosków w sposób wskazujący na to, że zostały one przez sąd drugiej instancji w całości rozważone przed wydaniem orzeczenia (wyrok SN z 15 września 2016 r., I CSK 659/15).

Skarżący ograniczył się do ogólnej próby podważenia trafności orzeczenia Sądu Apelacyjnego, nie przedstawił jednak skutecznie argumentów świadczących o występowaniu w sprawie przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

7. Według Sądu Najwyższego nie ma przy tym innych przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

8. Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

9. Pełnomocnik z urzędu ustanowiony celem reprezentowania wnioskodawcy w postępowaniu kasacyjnym złożył wniosek o przyznanie mu kosztów pomocy prawnej świadczonej w postępowaniu kasacyjnym, oświadczając, że koszty te nie zostały opłacone.

Zgodnie z art. 29 ust. 1 Prawa o adwokaturze koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu ponosi Skarb Państwa (albo jednostka samorządu terytorialnego, jeżeli przepis szczególny tak stanowi). Równocześnie po myśli ust. 2 tego artykułu na Ministra Sprawiedliwości nałożono obowiązek, by, po zasięgnięciu opinii Naczelnej Rady Adwokackiej, określił, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady ponoszenia powyższych kosztów, z uwzględnieniem sposobu ustalania tych kosztów, wydatków stanowiących podstawę ich ustalania oraz maksymalnej wysokości opłat za udzieloną pomoc. W wykonaniu tego obowiązku Minister Sprawiedliwości wydawał już kilkakrotnie rozporządzenia; w XXI w. wydane zostały:

rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, a następnie rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (dalej: „rozporządzenie z 2015 r.”). Obecnie obowiązuje rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (dalej: „rozporządzenie z 2016 r.”).

Powyższe regulacje były w ostatnich latach przedmiotem kontroli konstytucyjnej, w szczególności wyrokiem z 23 kwietnia 2020 r. (SK 66/19, OTK-A 2020/13) Trybunał Konstytucyjny uznał niezgodność § 4 ust. 1 rozporządzenia z 2015 r. - z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 zdanie drugie i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Następnie wyrokiem z 20 grudnia 2022 r. (SK 78/21, OTK-A 2023/30) Trybunał Konstytucyjny uznał niezgodność § 17 ust. 1 pkt 2 oraz § 17 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia z 2016 r. z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1, art. 2 i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przez to, że wskazane w nich stawki dla adwokatów ustanowionych obrońcami z urzędu są niższe od stawek w tych samych sprawach dla adwokatów ustanowionych obrońcami z wyboru.

Z tożsamą argumentacją Trybunał Konstytucyjny uznawał za niekonstytucyjne regulacje zawarte w bliźniaczym rozporządzeniu dotyczącym stawek za pomoc prawną z urzędu świadczoną przez radców prawnych (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 19 kwietnia 2023 r., SK 85/22, OTK-A 2023/43). W szczególności w wyroku z 20 kwietnia 2023 r. (SK 53/22, OTK-A 2023/49) stwierdzono, że § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu w zakresie, w jakim przewiduje wysokość opłaty stanowiącej koszty nieopłaconej pomocy prawnej ponoszonej przez Skarb Państwa udzielonej przez radcę

prawnego z urzędu w wysokości niższej niż stawka minimalna opłat za czynności radców prawnych określonych w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, dotyczącym stawek minimalnych w sprawach prowadzonych z wyboru, jest niezgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 zdanie drugie i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Uznano wówczas, że utrata mocy § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu prowadzi do zastosowania stawek ujętych w drugim ze wskazanych rozporządzeń.

Nie można pominąć, że Trybunał Konstytucyjny w postanowieniu z 20 kwietnia 2020 r. (S 1/20, OTK-A 2020/14) zasygnalizował Ministrowi Sprawiedliwości konieczność usunięcia uchybień w § 4 ust. 2 *in principio* rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu oraz § 4 ust. 2 *in principio* rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu - polegających na bezpodstawnym zróżnicowaniu zasad podwyższania wynagrodzenia pełnomocnikom ustanowionym z urzędu w porównaniu do pełnomocników ustanowionych z wyboru. Sygnalizacja ta nie spowodowała adekwatnych działań prawodawczych.

Uwzględniając, że sędziowie w sprawowaniu swojego urzędu są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom (art. 178 ust. 1 Konstytucji), Sąd Najwyższy przy określaniu wysokości wynagrodzenia pełnomocnika z urzędu nie jest związany przepisami rozporządzenia z 2016 r., które – w ocenie Trybunału Konstytucyjnego – dotknięte są niezgodnością z Konstytucją. Punktem odniesienia muszą się stać zatem przepisy rozporządzenia z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie. Z tego względu Sąd Najwyższy przyznał koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, stosując *per analogiam* § 8 ust. 1 pkt 27 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2

rozporządzenia z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności
adwokackie.

(R.N.)

[a!]